

АНОТАЦІЯ

Сливчук В. Ф. Політико-інституційні чинники організації місцевого самоврядування в умовах європейської інтеграції України. – Кваліфікаційна наукова праця на правах рукопису.

Дисертація на здобуття наукового ступеня доктора філософії за спеціальністю 052 Політологія. – Карпатський національний університет імені Василя Стефаника м. Івано-Франківськ, 2026.

У дисертації здійснено комплексне дослідження політико-інституційних чинників організації місцевого самоврядування в умовах європейської інтеграції України. Розкрито сутність місцевого самоврядування як політико-правового інституту публічної влади, визначено його специфіку, характерні ознаки, функції та місце в системі демократичного врядування. Досліджено основні політичні, правові та інституційні чинники розвитку місцевого самоврядування в Україні, а також проаналізовано вплив європейської інтеграції на трансформацію місцевої демократії, реформу децентралізації та впровадження європейських стандартів місцевого врядування.

Мета дослідження полягає у виявленні та комплексному аналізі політичних і правових чинників організації та розвитку місцевого самоврядування в Україні, а також у з'ясуванні особливостей його трансформації в умовах європейської інтеграції. Відповідно до мети визначено такі завдання: розкрити сутність поняття місцевого самоврядування, визначити його специфіку та характерні ознаки; проаналізувати основні теоретичні підходи та методологічні засади дослідження місцевого самоврядування; охарактеризувати політико-інституційне регулювання місцевого самоврядування в Україні; з'ясувати роль політичної та партійної систем як інституційних основ розвитку місцевого самоврядування; дослідити вибори як механізм демократичного формування органів місцевого самоврядування; визначити особливості політичної участі та політичної культури громадян у сфері місцевого самоврядування; проаналізувати європейські моделі місцевої демократії та з'ясувати можливості їх адаптації в Україні; дослідити реформу децентралізації як політико-

інституційний процес трансформації місцевого врядування; охарактеризувати інституційні та програмні засади впровадження європейських стандартів місцевого самоврядування в Україні; окреслити сучасний стан, проблеми та перспективи розвитку місцевого самоврядування в Україні в умовах європейської інтеграції.

Об'єктом дослідження є місцеве самоврядування в Україні як інститут публічної влади. Предметом дослідження є політико-інституційні чинники організації та розвитку місцевого самоврядування в Україні в умовах європейської інтеграції.

Специфіка мети, об'єкта і предмета дослідження зумовила використання комплексу загальнонаукових, спеціально-наукових та міждисциплінарних методів, що забезпечили цілісний аналіз політико-інституційних чинників організації місцевого самоврядування в Україні в умовах європейської інтеграції, зокрема: аналітичного методу (для опрацювання наукової літератури, теоретико-методологічних підходів і нормативно-правової бази); історичного методу (для з'ясування генези місцевого самоврядування та еволюції його форм); інституційного методу (для дослідження місцевого самоврядування як політико-правового інституту); системного методу (для розгляду місцевого самоврядування як цілісної системи); структурно-функціонального методу (для визначення функціонального призначення органів місцевого самоврядування); компаративного методу (для порівняння української та європейських моделей місцевої демократії); нормативно-правового методу (для аналізу законодавчих актів і оцінки їх відповідності європейським стандартам); контент-аналізу (для вивчення нормативно-правових актів, стратегій і програм); методу узагальнення (для систематизації результатів дослідження); прогностичного методу (для окреслення перспектив удосконалення місцевого самоврядування); аксіологічного методу (для аналізу місцевого самоврядування крізь призму демократичних цінностей).

У *першому розділі* зосереджено увагу на теоретико-методологічних засадах аналізу проблеми. Розкрито зміст поняття місцевого самоврядування, його

сутність, специфіку та характерні ознаки. Проаналізовано основні наукові підходи до розуміння місцевого самоврядування, узагальнено методологію його дослідження, а також охарактеризовано політико-інституційне регулювання місцевого самоврядування в Україні. Обґрунтовано, що місцеве самоврядування є не лише формою організації влади на місцях, а й важливим інститутом реалізації народовладдя, громадянської участі та публічної відповідальності.

У другому розділі досліджено політичні чинники розвитку місцевого самоврядування в Україні. Визначено роль політичної та партійної систем як інституційних основ місцевого самоврядування. Охарактеризовано вибори як механізм демократичного формування органів місцевого самоврядування та легітимації місцевої влади. Значну увагу приділено аналізу політичної участі та політичної культури громадян, які розглядаються як важливі передумови ефективного функціонування місцевого самоврядування, підвищення підзвітності влади та розвитку локальної демократії.

У третьому розділі проаналізовано європейський інтеграційний вимір розвитку місцевого самоврядування в Україні. Досліджено європейські моделі місцевої демократії та їх політичне значення для України. Розглянуто реформу децентралізації як політико-інституційний процес трансформації місцевого врядування. Окреслено інституційні та програмні засади впровадження європейських стандартів місцевого самоврядування в Україні, визначено сучасний стан, основні проблеми та перспективи подальшого розвитку цієї сфери в контексті європейської інтеграції.

Наукова новизна одержаних результатів полягає у комплексному політико-інституційному аналізі місцевого самоврядування в Україні в умовах європейської інтеграції як цілісного інституту публічної влади, що функціонує на перетині політичних, правових та інституційних чинників. У роботі уточнено сутність місцевого самоврядування як форми реалізації народовладдя, громадянської участі та локальної автономії, а також обґрунтовано його подвійну природу - як інституту самоорганізації територіальної громади і складової механізму публічної влади. Визначено роль політичної та партійної

систем, виборчих механізмів, політичної участі й політичної культури громадян у розвитку місцевого самоврядування. Поглиблено наукові підходи до розуміння реформи децентралізації як не лише адміністративної, а насамперед політико-правової та інституційної трансформації, пов'язаної з перерозподілом повноважень, зміцненням спроможності громад і наближенням національної моделі врядування до європейських стандартів. Установлено, що імплементація принципів субсидіарності, підзвітності, пропорційності та участі є ключовою умовою модернізації місцевого самоврядування в Україні.

Теоретичне значення дослідження полягає у поглибленні наукових уявлень про місцеве самоврядування як багатовимірний політико-правовий інститут демократичного врядування. Результати роботи розширюють теоретико-методологічні засади аналізу місцевої демократії, територіальної громади, децентралізації та європейських стандартів публічного управління. Узагальнення наукових підходів дало змогу систематизувати концептуальні моделі розуміння місцевого самоврядування, виявити взаємозв'язок між правовим статусом органів місцевої влади, політичною автономією громад і реальною участю населення у вирішенні питань місцевого значення. Теоретичні положення дисертації можуть бути використані в подальших дослідженнях із політології, державного управління, права, європейських студій та соціології, зокрема у працях, присвячених трансформації публічної влади, розвитку локальної демократії та інституційній модернізації України.

Практичне значення одержаних результатів зумовлене можливістю їх використання у нормотворчій, управлінській та освітній діяльності. Сформульовані висновки й узагальнення можуть бути застосовані для вдосконалення політико-інституційного регулювання місцевого самоврядування, подальшої реалізації реформи децентралізації, зміцнення фінансової та інституційної спроможності територіальних громад, а також гармонізації законодавства України з європейськими стандартами. Практична цінність роботи пов'язана і з можливістю використання її результатів у діяльності органів державної влади та органів місцевого самоврядування під час

підготовки програм розвитку громад, механізмів громадянської участі, прозорості та підзвітності місцевої влади. Крім того, матеріали дослідження можуть бути використані у викладанні навчальних дисциплін із політології, муніципального права, державного управління, публічної політики, європейської інтеграції та місцевого врядування.

У результаті дослідження встановлено, що ефективність місцевого самоврядування в Україні визначається узгодженістю політичних, правових та інституційних чинників, а його подальший розвиток пов'язаний із поглибленням демократичних практик, зміцненням спроможності територіальних громад, удосконаленням нормативно-правового регулювання та адаптацією національної моделі місцевого самоврядування до європейських стандартів. Доведено, що місцеве самоврядування є однією з ключових засад демократичного розвитку держави, ефективного публічного врядування та євроінтеграційної трансформації України.

Ключові слова: місцеве самоврядування, Україна, моделі, громадянське суспільство, політична система, територіальні громади, вибори, регіоналізація, політична участь, Європейський Союз, децентралізація, європейська інтеграція, Війна за Незалежність України, політичні інститути, демократія.

SUMMARY

V. Slyvchuk. Political and institutional factors shaping the organization of local self-government in the context of Ukraine's European integration. – Qualifying scientific work on the rights of a manuscript. Dissertation for the Doctor of Philosophy degree in specialty 052 Political Science. Vasyl Stefanyk Carpathian National University, Ivano-Frankivsk, 2026.

The dissertation presents a comprehensive study of the political and institutional factors shaping the organization of local self-government in the context of Ukraine's European integration. The essence of local self-government as a political and legal institution of public authority is revealed; its specific features, characteristic traits, functions, and place in the system of democratic governance are determined. The main

political, legal, and institutional factors in the development of local self-government in Ukraine are examined, and the influence of European integration on the transformation of local democracy, the decentralization reform, and the implementation of European standards of local governance is analyzed.

The purpose of the study is to identify and comprehensively analyze the political and legal factors influencing the organization and development of local self-government in Ukraine, as well as to determine the peculiarities of its transformation within the context of European integration. In accordance with this purpose, the following objectives have been defined: to reveal the essence of the concept of local self-government and determine its specific features and characteristic attributes; to analyze the main theoretical approaches and methodological foundations for the study of local self-government; to characterize the political and institutional regulation of local self-government in Ukraine; to clarify the role of the political and party systems as institutional foundations for the development of local self-government; to investigate elections as a mechanism for the democratic formation of local self-government bodies; to identify the peculiarities of citizens' political participation and political culture in the sphere of local self-government; to analyze European models of local democracy and determine the possibilities for their adaptation in Ukraine; to examine the decentralization reform as a political and institutional process of transformation of local governance; to characterize the institutional and programmatic foundations for the implementation of European standards of local self-government in Ukraine; and to outline the current state, challenges, and prospects for the development of local self-government in Ukraine under conditions of European integration.

The object of the study is local self-government in Ukraine as an institution of public authority. The subject of the study comprises the political and institutional factors influencing the organization and development of local self-government in Ukraine within the framework of European integration.

The specificity of the purpose, object, and subject matter of the study determined the use of a комплекс of general scientific, special scientific, and interdisciplinary methods, which ensured a comprehensive analysis of the political and institutional

factors influencing the organization of local self-government in Ukraine in the context of European integration, including: the analytical method (for the examination of scholarly literature, theoretical and methodological approaches, and the regulatory framework); the historical method (for clarifying the genesis of local self-government and the evolution of its forms); the institutional method (for studying local self-government as a political and legal institution); the systemic method (for considering local self-government as an integrated system); the structural-functional method (for determining the functional purpose of local self-government bodies); the comparative method (for comparing Ukrainian and European models of local democracy); the legal-regulatory method (for analyzing legislative acts and assessing their compliance with European standards); content analysis (for examining legal acts, strategies, and programs); the method of generalization (for systematizing the research findings); the prognostic method (for outlining prospects for improving local self-government); and the axiological method (for analyzing local self-government through the prism of democratic values).

The first chapter focuses on the theoretical and methodological foundations for analyzing the problem. It clarifies the content of the concept of local self-government, its essence, specificity, and characteristic features. The main scholarly approaches to understanding local self-government are analyzed, the methodology of its study is generalized, and the political and legal regulation of local self-government in Ukraine is characterized. It is substantiated that local self-government is not only a form of organizing power at the local level, but also an important institution for the realization of popular sovereignty, civic participation, and public accountability.

The second chapter examines the political factors in the development of local self-government in Ukraine. It identifies the role of the political and party systems as institutional foundations of local self-government. Elections are characterized as a mechanism for the democratic formation of local self-government bodies and the legitimation of local authority. Considerable attention is paid to the analysis of citizens' political participation and political culture, which are regarded as important

prerequisites for the effective functioning of local self-government, increasing government accountability, and developing local democracy.

The third chapter analyzes the European integration dimension of the development of local self-government in Ukraine. European models of local democracy and their political significance for Ukraine are examined. The decentralization reform is analyzed as a political and institutional process of transforming local governance. The institutional and programmatic foundations for implementing European standards of local self-government in Ukraine are outlined, and the current state, main problems, and prospects for further development in this sphere in the context of European integration are identified.

The scientific novelty of the obtained results lies in a comprehensive political and institutional analysis of local self-government in Ukraine under conditions of European integration as an integral institution of public authority functioning at the intersection of political, legal, and institutional factors. The dissertation clarifies the essence of local self-government as a form of the realization of popular sovereignty, civic participation, and local autonomy, and substantiates its dual nature as both an institution of territorial community self-organization and a component of the mechanism of public authority. The study identifies the role of political and party systems, electoral mechanisms, citizens' political participation, and political culture in the development of local self-government. It further develops scholarly approaches to understanding decentralization reform not merely as an administrative reform, but primarily as a political, legal, and institutional transformation associated with the redistribution of powers, the strengthening of community capacity, and the approximation of the national governance model to European standards. It has been established that the implementation of the principles of subsidiarity, accountability, proportionality, and participation is a key condition for the modernization of local self-government in Ukraine.

The theoretical significance of the study lies in deepening scholarly understanding of local self-government as a multidimensional political and legal institution of democratic governance. The findings expand the theoretical and methodological

foundations for the analysis of local democracy, territorial community, decentralization, and European standards of public administration. The generalization of scholarly approaches made it possible to systematize conceptual models for understanding local self-government and to reveal the relationship between the legal status of local authorities, the political autonomy of communities, and the actual participation of the population in resolving issues of local importance. The theoretical provisions of the dissertation may be used in further research in political science, public administration, law, European studies, and sociology, particularly in works devoted to the transformation of public authority, the development of local democracy, and the institutional modernization of Ukraine.

The practical significance of the obtained results is determined by the possibility of their use in rule-making, administrative, and educational activities. The formulated conclusions and generalizations may be applied to improve the political and institutional regulation of local self-government, further implement decentralization reform, strengthen the financial and institutional capacity of territorial communities, and harmonize Ukrainian legislation with European standards. The practical value of the study is also connected with the possibility of using its results in the activities of state authorities and local self-government bodies in preparing community development programs, mechanisms of civic participation, and measures to ensure transparency and accountability of local authorities. In addition, the materials of the study may be used in teaching courses in political science, municipal law, public administration, public policy, European integration, and local governance.

As a result of the study, it is established that the effectiveness of local self-government in Ukraine is determined by the coherence of political, legal, and institutional factors, while its further development is associated with the deepening of democratic practices, strengthening the capacity of territorial communities, improving legal regulation, and adapting the national model of local self-government to European standards. It is proved that local self-government is one of the key foundations of the democratic development of the state, effective public governance, and Ukraine's European integration transformation.

Keywords: local self-government, Ukraine, models, civil society, political system, territorial communities, elections, regionalization, political participation, European Union, decentralization, European integration, Ukraine's War of Independence, political institutions, democracy.

СПИСОК ПРАЦЬ, ОПУБЛІКОВАНИХ ЗА ТЕМОЮ ДИСЕРТАЦІЇ

Статті у фахових виданнях України категорії Б:

1. Сливчук В. Місцеве самоврядування: сутність поняття, специфіка та характерні ознаки. Вісник Прикарпатського університету. Серія: Політологія / Прикарпатський національний університет імені Василя Стефаника. Одеса: Гельветика. 2024. Вип. 17. С.205-211.

DOI: <https://doi.org/10.32782/2312-1815/2024-17-25>

URL: <https://journals.pnu.if.ua/index.php/politology/article/view/132>

2. Сливчук В. Генеза поняття «громада»: політологічний аналіз. Вісник Прикарпатського університету. Серія: Політологія / Прикарпатський національний університет імені Василя Стефаника. Одеса: Гельветика. 2024. Вип. 18. С.310-319

DOI: <https://doi.org/10.32782/2312-1815/2024-18-31>

URL: <https://journals.pnu.if.ua/index.php/politology/article/view/168>

3. Сливчук В., Міщук М. Політична культура та участь громадян у місцевому самоврядуванні. *Національні інтереси України*. 2025. № 10 (15). С.1364-1373.

DOI: [https://doi.org/10.52058/3041-1793-2025-10\(15\)-1364-1373](https://doi.org/10.52058/3041-1793-2025-10(15)-1364-1373)

URL: <https://perspectives.pp.ua/index.php/niu/article/view/30019>

4. Сливчук В. Європейська інтеграція як один із чинників політико-правової трансформації місцевого самоврядування в Україні. *Вісник Прикарпатського університету. Серія: Політологія / Карпатський національний університет імені Василя Стефаника*. Одеса: Гельветика. 2025. Вип. 21. С.293-302.

DOI: <https://doi.org/10.32782/2312-1815/2025-21-35>

URL: <https://journals.pnu.if.ua/index.php/politology/article/view/619>

5. Сливчук В. Вибори 1994-2006 років як механізм демократичного формування органів місцевого самоврядування. *Національні інтереси України*. 2026. № 1 (18). С.1534-1548.

DOI: [https://doi.org/10.52058/3041-1793-2026-1\(18\)-1537-1548](https://doi.org/10.52058/3041-1793-2026-1(18)-1537-1548)

URL: <https://perspectives.pp.ua/index.php/niu/article/view/35265>

6. Сливчук В. Політична система як інституційна основа місцевого самоврядування. *Вісник Прикарпатського університету. Серія: Політологія / Карпатський національний університет імені Василя Стефаника*. Одеса: Гельветика. 2026. Вип. 22. С.314-322.

DOI: <https://doi.org/10.32782/2312-1815/2025-22-37>

URL: <https://journals.pnu.if.ua/index.php/politology/article/view/743>

Публікації, що засвідчують апробацію результатів дослідження:

7. Сливчук В. Ф. Генеза поняття «громада». *Політичні процеси сучасності: глобальний та регіональні виміри. Збірник матеріалів V Міжнародної науково-практичної конференції (м. Івано-Франківськ, 25-26 квітня 2024 р.)*. Івано-Франківськ, 2024. С.55-57.

URL: <https://kpol.pnu.edu.ua/wp-content/uploads/sites/102/2024/12/zbirnyk-materialiv-v-mizhnarodnoi-naukovo-praktychnoi-konferentsii-politychni-protsepy-suchasnosti-hlobalnyj-ta-rehionalnyj-vymiry-2024r.pdf>

8. Сливчук В. Децентралізація як інструмент зміцнення місцевого самоврядування: політичний аспект. *Політичні партії і вибори : українські та світові практики : зб. ст. і тез за результатами Міжнародної наукової конференції «Партійно-виборчі процеси та політико-інституційні відносини в умовах російсько-української війни та кризи світового розвитку : український, європейський і світовий виміри»* – дев'ятої у рамках серії міжнародних конференцій кафедри політології «Політичні партії і вибори : українські та світові практики» (пам'яті Юрія Романовича Шведи) від 15–16 листопада 2024

року / [за ред. Анатолія Романюка і Віталія Литвина]. Львів : ЛНУ ім. Івана Франка, 2025. Вип. 9. С. 359 -362. ISBN 978-617-10-0929-5

URL: https://filos.lnu.edu.ua/wp-content/uploads/2025/06/Parties_Vol_9.pdf

9. Сливчук В. Ф. Місцеве самоврядування в умовах європейської інтеграції України. *Політичні процеси сучасності: глобальний та регіональні виміри: збірник матеріалів VI Міжнародної науково-практичної конференції (м. Івано-Франківськ, 8–9 травня 2025 р.)*. Івано-Франківськ : Карпат. нац. ун-т ім. В. Стефаника 2025. С.125-127. ISBN 978-966-640-620-3

URL: <https://kpn.cnu.edu.ua/wp-content/uploads/sites/197/2025/11/zbirnyk-materialiv-vi-mizhnarodnoi-naukovo-praktychnoi-konferentsii.pdf>

10. Сливчук В. Ф. Стратегічні цілі та завдання органів місцевого самоврядування в умовах децентралізації. *The 10th International scientific and practical conference “Global trends in science and education” (October 20-22, 2025) SPC “Sci-conf.com.ua”*, Kyiv, Ukraine. 2025. P. 600-605. ISBN 978-966-8219-82-5

URL: <https://sci-conf.com.ua/wp-content/uploads/2025/10/GLOBAL-TRENDS-IN-SCIENCE-AND-EDUCATION-20-22.10.25.pdf>

11. Сливчук В. Ф. Інституційна взаємодія органів місцевого самоврядування та релігійних громад у контексті європейської інтеграції України. *Церква в суспільному і духовному житті Покуття (до 100-століття храму Різдва Пресвятої Богородиці в селі Торговиця Городенківської громади): збірник матеріалів Всеукраїнської науково-практичної конференції, 4 вересня 2025 року*. Львів-Торунь: Liha-Pres. 2025. С.141-144. ISBN 978-966-397-529-0